

tóárkok 312,9 m²-es területén néhány szórványleleten kívül régészeti jelenséget nem tapasztaltunk. Az 56+340–56+570 km szelvényénél kb. 3430 m²-es, ÉNy-DK-i irányú, összefüggő ásatási felületet alakítottunk ki. 32 telepobjektumot találtunk, melyek – egy árokrészlet kivételével – a terület DK-i felén, K-DK felé lejtős domboldalon helyezkedtek el. A terepbejárás jelezte őskori településhez 28 gödör és gödörészlet tartozik a vatyai kultúra késői szakaszából. Többségük kisebb-nagyobb, öblösödő oldalú verem, többnyire hamus betöltéssel. A viszonylag bőséges leletanyag többsége kerámia, az állatcsontok (sertés, juh, szarvasmarha, ló) között kevés madárcsont, kagylóhéj és több szarvasagancs-töredék is van, a 15. gödörben kutya vázrészlete került elő. Jelentős lelet a 13. gödörből kikerült, erősen ívelt agancsdarabból készített, karcolt vonalszalagokkal díszített zablal oldaltag, és a 20. gödör bronz törpengéje, kerek markolatlapján két (kitört) szegecslyukkal.

A szarmata településhez csupán 3 árokrészlet tartozik, humuszos betöltésükben bronzkori és szarmata kerámiával, állatcsontokkal. Az ásatási felület ÉNy-i végénél feltárt árokrészlet kora bizonytalan. A terület jelentős részén mélyforgatás (rigolozás) nyomait figyelhetjük meg. A leletanyag a ceglédi Kossuth Lajos Múzeumba került.

DINNYÉS ISTVÁN

5. Almásfüzitő, Foktorok

(Komárom-Esztergom megye) Ő, Ró

2002-ben folytattuk a vicus 1998 óta folyamatos feltárását. A munkát július közepén kezdtük és augusztus végéig 150 m²-nyi területet tártunk fel. Az esőzés és az árvíz következtében feltört talajvíz a munkát jelentősen lassította. Az ideai szelvényeink részben az eddig átvizsgált területtől ÉNy-ra helyezkedtek el, illetve az 1998. évi területtől K-re nyitottunk egy nagyobb, 63 m² nagyságú felületet.

A feltárt objektumok egy őskori és egy legalább 4 fázisú római kori település létét igazolták. Az őskori leletek nagyobb részt szórványosan, települési jelenség nélkül, részben a római kori kerámiával együtt kerültek elő. Mindössze egy esetben sikerült egy, a Furchenstich kerámia időszakára tehető korábbi gödrünk folytatását dokumentálni.

A legkorábbi római kori telepjelenségek a lakógödörök és a hozzájuk tartozó cölöplyukak. Az ideai feltárással befejeztük a tavaly félbehagyott gödör feltárását, melynek betöltéséből nagy mennyiségű, a Kr. u. 1–2. század fordulójára keltezhető kerámia jött a napvilágra. A kelteztést számos dél-galliai sigillata és egy egygombos, erős profilú fibula is megerősíti. A korábbi lakógödörünkhöz hasonlóan, ebből is nagy mennyiségben kerültek elő a katonai viselethez és a lószerszámhoz tartozó veretek és gombok. A lakógödör leletanyagából kiemelkedik a polgári településeken rendkívül ritka pikelypáncél (lorica squamata) hozzávetőlegesen 60–70

páncélszeme, a ruházat egyéb tartozékaival. A páncélszemek némelyikén az összekapcsolásukra szolgáló bronzhuzalok is megőrződtek. Az egyik, ettől ÉNy-ra lévő szelvényünkben egy újabb lakógödör K-i szélét bontottuk ki, ebben a dél-galliai sigillaták mellett Pó-vidéki, barbotinos töredékek is előfordultak, melyek azonban a település kiépülésének a Kr. u. 80–400 közötti időszakra történő kelteztését nem módosítják. A 2. század közepétől a földbe mélyített lakógödöröket a többfázisú kőépületek váltják fel. Épületekre utaló nyomokat az idén többnyire csak szórványosan és omladékos formában találtunk. Az 1998. évi szelvényeinktől K-re azzal a céllal nyitottuk meg a felületet, hogy az ottani épületek folytatását feltárjuk, de itt is csupán egy ÉK-DNy-i irányú omladékos falszakaszra bukkantunk. Sajnálatos módon a kevert, planírozási rétegből került elő az a két tubus is, ami az egykori padlófűtési épületekre utal, egyikükön azonban fennmaradt a használatot jelző vastag habarcsréteg.

A 2. lakógödör felett a tavalyi 4. épületünk D-i zárófalát bontottuk ki. A fal alatt, a szelvényünk ÉK-i negyedében egy, tavaly már észlelt, kemence planírozási réteget vágtuk át. Az ásatáson előkerült érmek többségét a késő római sírok szolgáltatták, a középső császárkori időszakból Septimius Severus denarára egyik omladékos falunk tisztításakor bukkantunk. Egy további Septimius Severus denar és Gordianus (?) sestertiusa a telepjelenséghez nem köthető, az objektumok feletti szürke, kevert rétegből jött a felszínre. Az ideai legkorábbi érmünkre, Aelius Caesar sestertiusára másodlagos helyzetben, az egyik késő római sírunk mellékletként találtunk rá. A középső császárkor időszakhoz tartoznak a leírt jelenségeken túl a szemétgödörök és az árkok. Egyiküket Septimius Severus denara keltezi, pontos időrendjük azonban további tisztázást igényel. Az árkok a település szabályos, a tábor-utak irányához igazodó rendszerét jelölik ki, és a lejtésükből ítélve vízvezető szerepet is betölthettek. Ritka leletnek számít az egyikből felszínre került korai ólomház, reliefes díszű tálka (Kr. u. 2–3. század). Ehhez az időszakhoz köthető ezenkívül három bronz térdfibula, egy bronz kardkoptató, egy bronztű, egy fültisztító pálca ugyancsak bronzból, a rehinzaberni és a westerndorfi terra sigillaták számos darabja. Ritka és mives megmunkálású az egyik szemétgödör anyagában talált emailos díszű, galamb alakú fibula.

A korábbi ásatási évadok adatai alapján a vicus területének nagy részét a Kr. u. 4. században, I. Constantinus uralkodása alatt feladták, és részben a korábbi objektumokat megbolygatva, a késő római időszak temetőjét hozták itt létre. A temető a már feltárt terület É-i felére koncentrálódik.

A késő római temető további 5 sírral bővült, valamennyi, a korábbiakhoz hasonlóan, ÉNy-DK-i tájolású. Két esetben melléklet nélküli temetkezéssel volt dolgunk, a többi azonban melléklettel gazdagon ellátott temetkezés volt, két női és egy férfi sír. A temető legko-

rábbi sírját Maximinus Thrax érmei kelteznek. Külön említést érdemel, hogy az ételáldozatra utaló csirkecsontok eddig csak a női sírokban fordultak elő, az idén egy női és egy férfi sírban egyaránt a nyomára bukkantunk. Mindhárom mellékletes sírunk ékszerekben gazdag volt, a női sírokban a gyűrűk és a karperecek mellett üveggyöngyökből és az egyikben kisméretű aranygyöngyökből álló nyakláncot is találtunk. Az üvegedények és a vaskések nemtől független mellékletek, de a nyílhegyek, a fenőkövek, a balta, a szíjvég, a csat, továbbá a hagy-mafejes fibula egyértelműen férfi tetemre utalnak.

HORVÁTH FRIDERIKA

6. Andornaktálya, Zúgó-dűlő

(Heves megye) Pa

A Miskolci Egyetem BTK Ős- és Ókortörténeti Tanszéke a Jagelló Egyetem Régészeti Intézetével közösen 2002. augusztus 5–17. között ásatást végzett a néhány éve megismert felső paleolit lelőhelyen. A feltárás során három szintben a felső pleisztocén jellegzetes paleo-talajaiból kerültek elő a különböző korú településszintek emlékei. A legfelső két szint leletanyaga eddig Magyarországról nem ismert Epi-Aurignaci.

Munkatársak: dr. Mester Zsolt és dr. J. K. Kozłowski.
RINGER ÁRPÁD

7. Baj, Öregkovács-hegy

(Komárom-Esztergom megye) Kk

2002-ben befejeztük a munkát a temetőben, és maradt idő és anyagi forrás az udvarház feltárásának folytatására. Négy szelvényt nyitottunk a főépülettől É-ra és ÉNy-ra, melyekben késő középkori gödröket találtunk.

PETÉNYI SÁNDOR

8. Balassagyarmat, Baltik Frigyes utca 6.

(Nógrád megye) Ø

Tervezett kertészeti áruda helyén végeztünk megelőző feltárást. Ezen a területen középkori városrészre és kelta sírokra lehetett számítani. Azonban a tervezett épület területén nyitott 5×7 méteres szondában és a három kutatóárokban semmilyen régészeti lelet vagy jelenség nem került elő.

TANKÓ KÁROLY

9. Balatonendréd, Lucernás

(Somogy megye) Ró, Kö

Az M7-es autópálya leendő nyomvonalának területén az 1992–1993 folyamán lezajlott terepbejárások során szórványos középkori és római kori anyagot nyújtó, pontosan nem azonosítható kiterjedésű régészeti lelőhely feltételezhető nyomaira bukkantak (M7/S-02). Ez után került sor 2002 szeptemberében a szondázó ásatásra,

mely azonban eredménytelennek bizonyult, mivel értékelhető jelenségeket nem tudtunk megfigyelni.

POLGÁR PÉTER

10. Balatongyörök, Szép-kilátó

(Zala megye) Ø

A balatoni kerékpárút nyomvonalába eső területen a megelőző feltárásra azért került sor, mert a közeli római kori világgazdaság pontos kiterjedését nem ismerjük, illetve a középkori Ádám falu területe érinti a nyomvonalat. A terület mély, náddal benőtt. A feltárás során megállapíthattuk, hogy a Keszthely–Tapolca vasút töltéséhez innen termelték ki a földet, és ennek során minden régészeti jelenséget megsemmisítettek. A feltárás eredménye így negatív.

MÜLLER RÓBERT

11. Balatonkeresztúr, M7 autópálya 35–36. számú lelőhely

(Somogy megye) Ő, Á, Kk

2002. február 14-én terepbejárást végeztünk a lelőhelyek területén.

A 35. lelőhelyet már korábban is bejárták. Ismételt terepbejárásunk nyomán a lelőhely kiterjedése és iránya kissé megváltozott. Korábban É–D-i irányú és mintegy 160×110 m-es területű volt. Most ÉK–DNy-i irányú lett, hosszúsága 270 m, szélessége 130 m. Nyomvonalba eső szakasza: 160×25–30 m, területe 4500 m². A területen Ny-on kevés Árpád-kori, középkori, K-en nagy mennyiségű késő középkori, D-en egy-két őskori kerámiát gyűjtöttünk. A terület szántott vetett, közepes-jó látási viszonyokkal.

A 36. lelőhelyen tett megfigyeléseink szerint a korábbi lelőhely kissé DNy-ra tolódott el. Az általunk bejárt terület egy fennsík, 140×180 m-es kiterjedésű. Mindössze kis része nyúlik bele a nyomvonalba, ennek területe 20×75 m, 1500 m². A területen fél tucat jellegtelen, szemcsés soványítású Árpád-kori kerámiát leltünk igen szórványosan. A terület szántott, D-en kukoricatarló, É-on szántott-vetett, ennek megfelelően eltérő látási viszonyokkal.

Munkatársak: Balla Krisztián, Molnár István, Nyári Zsolt.

GALLINA ZSOLT – SOMOGYI KRISZTINA

12. Balatonlelle, Kenderföld

(Somogy megye) U, B, LT, Ró

Az MTA Régészeti Intézete 2002 márciusában kezdte meg a Somogy Megyei Múzeumi Igazgatóság felkérésére a Balatonlellétől K-re létesítendő autópálya-pihenőhely területének előzetes feltárását. Az ásatásokat megelőző terepbejárások egy nagyobb kiterjedésű római kori lelőhelyet és elszórt őskori objektumokat valószínűsítettek (M7/S-20). A pihenőhely területén ezt megelő-